

ခွန်အဲန်ယုန်-ကညီဒီကလွင်စာဖိုင်ကရ၊
လီခါဒ်သး
ကီသုလု
www.knuhq.org

ကီသုလု ကိုတင်ပူဖျိုးအလံင်ဘိးဘန်ရလီ

မုန်နီ ၉ - ၉ - ၂၀၂၄

တင်ကတိလေညါ

ခွန်အဲန်ယုန် - ကညီဒီကလွင်စာဖိုင်ကရ၊ အိန်ဒီးတင်သုန်ကီသးဂီဒိန်ဒိန်မုန်မုန် လာတင်တတင်တနါ လာအအိန် ထီန်ဝဲလာ ကိုဖိမုန်/ခွါ, ကိုသရန်မုန်/ခွါ ဃုန်ဒီးကိုတဖန် အတင်ပူတင်ဖျိုးလာတင်လီပျံလီဖုး, တင်ဘန်တင်ဘာ ဒီး တင်အိန်ဆုန်အိန်ခွါတင်ဖိးတင်မလနန်တဖန် လာအဟဲအိန်ထီန်ခိဖျိ တင်ဒုးတင်ယဒီးစုကဝဲတင်ဘန်ဂံဂုန် တဖန်ဖိခိန်ဃာဃာစုန်စုန်ဒီး ထုးထီန်ဘိးဘန်ရလီတင်ပင်သးလာတင်ဒီးနု တင်ကုန်ဘန်ကုန်သုတင်ခွဲး တင်ယင် လာ အပူဖျိုးဒီး တင်ပျံတင်ဖုးဒီး တင်တတင်တနါ ဖဲကီသုလုဟီတင်ကဝီပူနုနုလီ. တင်သဘန်သဘုန် ဒီးတင်တဂါတ ကျါတဖန် အယိတင်တတင်ကအိန်ဝဲအါမဲအါကလွင်ဘန်ဆန်, ခွန်အဲန်ယုန် အိန်ဒီး တင်ပင်လီသး ကျါမုဆု လာကဒုးအိန်ထီန်ခိန်ဃာလာအဘန်ဘာ ပူဖျိုး လာတင် ကုန်ဘန်ကုန်သု အဂီနုနုလီ. ဖဲ ၂၀၁၃နီ, ခွန်အဲန်ယုန် ဆဲးလီစုမုန်ကျါလါ တင်ဒီသဒါဖိသန် လာစုကဝဲတင်ဘန်ဂံဂုန်ပူ အတင်အာန်လီအီလီ (Deed of Commitment for the Protection of Children from the Effects of Armed Conflict) အံပင်ဖျါထီန် ပတင်ပင်သး ဒီးပတင်ဂုန်ကျဲးစားဟုန်လါ တင်ဒီသဒါဒီး ကဟုကယင်ဖိ သန် သုန်တဖန်လာစုကဝဲ တင်ဘန် ဂံဂုန် တင်ဒုးတင်ယအဟီတင်ကဝီပူတဖန် ဖျိဖျိဖျါဖျါ နုနုလီ. တင်ဘိး ဘန်ရလီအံ မုန်တင် ပင်ဖျါလီတင်ကဒါကု ခွန်အဲန်ယုန် အတင်အာန်လီအီလီ လာတင်ဒုးလိန် ထီန်ဖးထီန် ကိုအတင်လဲထီန်လဲထီ ဒီးတင်မလိနုတင် လာ အပူဖျိုးဒီးတင်ပျံတင်ဖုးဒီး အိန်ဒီး တင်ဘန်တင်ဘာလာအဂု လီဆီဒိန်တင်လာသနန်လာအအိန်ဖျါဒ်လင် အသိး တဖန်နုနုလီ.

- ၁. ဂုဂီအူ တင်ဆိန်ထွဲမလစါ (Emergency Support)
- ၂. တင်ဒီသဒါတင်ကုန်ဘန်ကုန်သု လာတင်ထီန်ဒုး (Protection of Education from Attack)
- ၃. တင်မလါပျံတင်သုန်ထီန်အတင်လိန်လါ ကိုဖိဒီးကိုသရန်တဖန်အဂီ (Fulfilling Infrastructure Needs of Children and Teachers)
- ၄. တင်မနီနီမလါ ဒီး တင်ပင်ဖျါ (Documentation and Reporting)

၁ - ဂုဏ်အာရုံ တာ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ (Emergency Support)

- တာ်အိၣ်ကတီၤသးလၢဂုဏ်အာရုံတာ်အိၣ်သးအဂီၢ် (Emergency Preparedness) - ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် ကမၤ သကိးတၢ်ဒီး ကုၣ်သ့ ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဒီးပှၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်မၤအကျိၤ အကျဲ လၢဂုဏ်အာရုံတာ်အိၣ်သး ဒ်အမ့ၢ် တၢ်သုးတဒၢသးဆူတၢ်ပူၤဖျဲးအလီၢ် (မ့) တၢ်တြီတံၣ်ဃၢ်တၢ် ပား ထီၣ်က့ၤလီၤလၢကိ (lockdown in school) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပၣ်ဃၢ်ဒီး တၢ်ပၣ်ပနီၣ် တၢ်လီၢ် လၢအပူၤဖျဲးဖဲကိအဟီၣ်ကတီၤပူၤ ဒီးပှၤတတၢ်ပူၤလၢအအိၣ် ဘူးတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
- သးဂုဏ်ဒီးပှၤဂုဏ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲ (Psychosocial Support)- ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် သ့ၣ်ညါ စုကဝဲၤ တၢ် ဘၣ်ဂံၢ် ဂုၢ်တဖၣ်အတၢ် ဒိဘၣ်သလၢ်လၢ ကိဖိဒီးကုၣ်သ့ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် သးအတၢ် တူၢ် ဘၣ်ဒီးပှၤဂုဏ် အတၢ် ရှုလိာ်ဘၣ်ထွဲတဖၣ်အဖိခိၣ် ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ပကပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိဘၣ်ထွဲ တဖၣ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်သးတၢ်မၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကုၣ်ဟ့ၣ်ဖး (Counselling) ဒီးတၢ်ဆီၣ်ထွဲတၢ်ဖိတဖၣ်လၢကမၤ ဂ့ၤထီၣ် ကိဖိဒီးကုၣ်သ့ပှၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ်အ တၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးပၤ ဖဲဂုဏ်အာရုံကတီၢ်ဒီး တၢ်ကဲထီၣ်သး ဝံၤအလီၢ်ခဲတဖၣ် န့ၣ်လီၤ.

၂ - တၢ်ဒိသဒၢတၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့လၢတၢ်ထီၣ်ဒုး (Protection of Education from Attack)

- သုးတဖၣ်တဘၣ်စူးကါဝဲကိဘၣ် (Military Non-use of Schools)- ကိလၢကီၢ်သူလုၤ ဟီၣ် ကတီၤ ပူၤတဖၣ် တၢ်တဘၣ် စူးကါ အီၤလၢသုးဂုဏ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆီလီၤ သးအလီၢ်, တၢ်ထၢ သုးသီအလီၢ်, မ့တမ့ၢ် တၢ်ပၣ်ကီၤဃၢ်တၢ်ပိးတၢ်လီ လီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အသိး နီတမံၤဘၣ်. ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်ပၣ် သး ကျၢၤကျၢၤလၢကလူၤပိာ်မၤထွဲ တၢ်သိၣ် တၢ် သီတဖၣ်အံၤဖဲလီၢ်ကတီၤလၢအလုၢ်ဘၢဝဲတဖၣ် အပူၤဒီး ကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ ဆီၣ်ထွဲစ့ၢ်ကိးဝဲ ဒ် သိးတၢ်ကလူၤပိာ်မၤ ထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤလၢအတ ကိၣ်လဲၢ်လဲၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပှၤတတၢ်ပၣ်ဃၢ်ပၣ်ဂီၢ် (Community Engagement) - ပကမၤသကိးတၢ်ဒီးပှၤတတၢ် လၢကီၢ်သူ လုၤပူၤတဖၣ်လၢတၢ် ကဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ဆဲးကျိးအကျိၤကျဲလၢအအိၣ်ဖျါဆုၢ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဆိအ ကျဲသ့ၣ် တဖၣ် လၢဟ့ၣ်ဒုးပလီၢ်ကိဒီးပှၤတတၢ် သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်လီၤ ဘၣ်ယိၣ်လၢအကဟဲတုၤအိၣ်အဝဲသ့ၣ် သ့တဖၣ်ချူးဆၢချူးကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၃ - တၢ်မၤလၢပျဲၤတၢ်သူၣ်ထီၣ်အတၢ်လိာ်လၢ ဖိသၣ်ဒီးကိသရၣ်တဖၣ်အဂီၢ် (Fulfilling Infrastructure Needs of Children and Teachers)

- တၢ်မၤလိလီၢ်လၢအပူၤဖျဲးတဖၣ် (Safe Learning Environments) - ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် ကမၤသကိး တၢ် ဒီးကုၣ်သ့ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်က ရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ် မၤဖျါထီၣ်ကိဖဲကီၢ်သူလုၤ ဟီၣ်ကတီၤတၢ်သူၣ်ထီၣ်အတၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ် ဒီးဃုကျဲမၤလၢပျဲၤ စၢၤတၢ်လိာ်သ့ၣ် တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဘီ

ဂုဏ်ထူးဆောင်တို့ကိုတစ်သက်တော်လုံးပေးစားပေးရန်၊ တစ်သက်တော်လုံး တစ်အိမ်ကုသမှုပေးအလုပ်တစ်ခု၊ ဒီးတစ်နေ့လီလဲ တစ် ပိတ်တစ်လီလဲအလုပ်တစ်ခုပေးအဖို့၊ ထံကဆို့၊ တစ်အိမ်မိပြုဒီးတစ်ကရုံကဆို့ပိတ်လဲသွန်တဖန်နဲ့လီလဲ။

- **ကိုသရန်တင်သိန်လိ (Teacher Training)** - ခုန့်အဲဒ်ယူန့် ကဆိန်ထွဲတင်သိန်လိန် လာသ ရန်တဖန် အင်္ဂါလဲ၊ ဂုဏ်ထူးဆောင်တင်ကတီ၊ တင်ဒီသအဖိသန်၊ ဒီးနီသဒီးပျာဂုဏ်ထူးဆောင် တင်ဆိန် ထွဲမၤစၤ ကျိကျဲတဖန်လဲ၊ ကမၤစၤအဝဲသွန်လာတင်ကဟုက ယင်ကိုဖိ ကဂုဏ်ထူးဆောင် တင်ဘန်ဝဲသိုဝ် အကတီ နဲ့လီလဲ။

၄ - တင်ကွဲနီနီကွဲးသါ ဒီး တင်ပင်ဖျါ (Documentation and Reporting)

- **တင်ကွဲနီနီကွဲးသါဒီးတင်ပင်ဖျါ (Monitoring and Reporting)** - ခုန့်အဲဒ်ယူန့် ကဒုးအိန် ထိန်တင် မၤနီနီမၤသါ တင်စုဆူနီကိန်တကးဒီးတင်ဘန်ဒိဘန်ထံး လာအကဲထိန်သးဒီး ကို၊ကိုဖိ၊ ဒီး သရန်တဖန် အကျိအကျဲနဲ့လီလဲ။ တင်ဂုဏ်ထူးဆောင်လဲတင်ထာဖျိန်မၤနီနီသွန်တဖန် တင်ကစူးကါအီလဲ၊ တင်ကတီ ကတီ၊ တင်ပင်ဖျါလဲ၊ တင်ကရၢ ကရိဘန်ထွဲဒ်အဖို့ UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), Human Rights Watch (HRW) , Global Coalition to Protect Education from Attack (GCPEA) and the UN Children's Fund (UNICEF) သွန်တဖန်အအိန်နဲ့လီလဲ။
- **တင်ကတီန့ၢ်ခဲးတင် (Advocacy)** - ခုန့်အဲဒ်ယူန့် ကစူးကါ တင်ပင်ဖျါအံၤ လာတင်ကတီန့ၢ် ခဲးတင်ဆူ ထံဂုဏ်ထူးဆောင်ပျာတတၢတဖန်အအိန် လာတင်ကဒီးန့ၢ်အဝဲသွန်တဖန်အ တင်ဆိန်ထွဲ လဲ၊ တင်ဒီသအ တင်ကူနီ ဘန်ကူနီသ့ ဖဲကီၤသုလုၤအဟိန်ကတီပူၤအဂီၢ်ဒီး တင်ဆူနီထိန် တင် ဒီးန့ၢ်ဘန် တင်ကူနီဘန်ကူနီသ့ တင်ခွဲး တင်ယင်လဲသွန်တဖန်အဂီၢ်ဖဲတင်သဘိန်သဘိန်အကတီနဲ့လီလဲ။

တင်ကတီကျါတင်

ခုန့်အဲဒ်ယူန့် ဝဲကွဲးစးထံးဂံၢ်ထံးဘါဟုန်လီၤအသးနီၢ်လဲတင်ဒုးအိန်ထိန်တင်မၤလဲ ခိန်သါလဲ၊ အပူၤဖျဲး ဖဲကီၢ် သုလုၤအဟိန်ကတီပူၤ ဒ်သိးကိုဖိတဖန်ကဒီးန့ၢ် ဘန်တင်ကူနီဘန်ကူနီသ့လဲအပျဲၤ ဒီး အကံၢ်အစီ ကန့ၢ်အဂီၢ် နဲ့ လီၤ။ ပသးအိန်ပတံထိန်ဆူပျာလဲအဘိန်ထွဲတဖန်ခဲလဲသ် သုဒ်ဒီး ထံဂုဏ်ထူးဆောင် ကီၢ် ဂၤတင်ကရၢကရိတဖန် အအိန် လာက ဆိန်ထွဲ တင်ဘိးဘန်ရၢလီၤအံၤ ဒီးတင်ခွဲး တင်ယင်လဲသွန်လဲအအိန်ဖဲ ကီၢ်သု လုၤပူၤတဖန် ကဒီးန့ၢ်ဘန် တင်ကူနီဘန်ကူနီသ့ဖဲ တင်သဘိန်သဘိန်ကတီအံၤ နဲ့လီလဲ။